

1

דבר נחום לאם

דבר נחום לאם
ראש חשיבה ונשיאה

"מצוות ה' ברה מאירת עינים" דברים אחרים לכבוד האכסניא

לכאורה פלא הוא שהוחלט לתנון את הכולל-עליון החדש של
שיבתנו בלימוד מסכת בסדר קדשים. אכן, נודע הדבר, שהגה"צ החפץ חיים
וצ"ל האריך לשבח לימוד סדר זה כביטוי לנכונותנו לקבל פני משיח צדקנו
בכל עת שיבוא. גם גדולי חכמינו בדורות האחרונים צידדו בלימוד זה בכדי
שלא להזניח שום מקצוע בתורה, ולהורות שכל התורה כולה היא חסיכה אחת
ואם חלילה חסר ממנה אבר אחד הרי זה פוגם בתורת ה' תמימה.

אולם דודנו-אנו חי בתנאים מסוכנים ביותר. עם ישראל מפחד ומפורד
בינו לבין עצמו, ולרוב-דובו כמעט אין חלק ונחלה בתורת ישראל. רוח קנאה
וגם שנאה גלויה עוברת במחנה שומרי המצוה ולומדי התורה. בעיות חמורות
שלא שערום אבותינו פוקדות אותנו בלי הרף. בתנאים כאלה, כאשר מכל צד
ופינה נשמעות הרהיטות להוראות מעשיות, להלכות ברורות לדרך אשר נלכה
בה, מה לנו ולמסכת זבחים? בתקופת האמוראים כבר שמענו שסדר קדשים
נחשב כ"הלכתא למשיחא", והלומדו הוא בחינת "דרוש וקבל שכר" (סנהדרין
נ"א ע"ב). אבל, האם על מנת לקבל פרס אנו עמלים בתורה?

גם בתקופה מאוחרת בתולדותנו נשמעו דעות שפקפקו בערך לימוד
קדשים בהשוואה לסודים אחרים. התשב"ץ (ח"א סי' ל"ג, ד"ה נראה לי) כתב,
שחכם שראוי למנותו פרנס על הציבור צריך לקיים כמה תנאים, ואחד מהם
"שלמד כל התלמוד בעיניו הנהגים לאפוקי הלכתא למשיחא לפי שלא מצאו
כל אנשי וזיל ידיהם ללמוד כל כך", והוסיף, "ועוד כיון שאין הדינים והם נוהגין
ואין גורסין אותם אלא משום דרוש וקבל שכר".

וכעין זה שמענו מפי הגאון רבי יאיר בכרך בכתבו (שרת חוות יאיר
סי' קכ"ד ד"ה שאלה זימנני): "ידוע שפרי כל לימוד הוא המעשה, אף כי הלימוד
בתורת ה' מצד עצמו עלה ונתעלה יותר מכל מעשה כדודל על כל חפצים לא

"מצות ה' ברה מאירת עינים"

2

ישו בן גמא אגוני מגינה ואצולי מצלי ונמשלה לאור מש"כ המצות, מ"מ בלי ספק המביא לידי מעשה יש בו מעלה יתירה כפול ומכופל מלימוד אחר, וכמש גדול תלמוד שמביא לידי מעשה... והנה באיזה מקומות הקשו הש"ס הלכות למשיחא ותמה הש"ס איך כל סדר קדשים לא נשנה וכו', משם מוכח ג"כ אפילו לא יתכן שיצא מצד הלימוד דבר למעשה בזמן הזה מ"מ לא נמנע מלימודו, כ"ש אם יש בו תכלית ונפקות' שראוי ללמוד. זה אמת ויציב הלילה להניחו רק מה שנבחר דברים שמעט תכליתם מצד המעשה ונבחר בלימוד המוטל עלינו והוא ביאור חובותינו בכל יום ויום חטאת הקול הוא. הרי שלמרות הערכתו את הלימוד של דברים שאינם נוהגים בוהז, העדיף ללמוד וללמד מה שכן נוהג בדורותינו.

מה ראינו איפא לבחור בסדר קדשים ולהוציא לאור חיבור זה כראשית ביכורי הכולל החדש שלנו?

התשובה היא עפ"י מ"ש חז"ל במדרש (במדבר רבה פר' י"ג, אות ט"ו-ט"ז): "מצות ה' ברה מאירת עינים זה סדר קדשים שהוא מאיר עינים בין חולין לקדשים" סגולה יחידה ומיוחדת היא לסדר זה, וללימוד תורה בכלל, שאעפ"י שאין לו השלכות מעשיות ישירות על חיי היום-יום שלנו הוא מלמד אותנו להבדיל בין קודש לחול, והוא מרים אותנו לרמה שבה נוכל להכיר את הערך הנפלא של הקודש באשר הוא קודש. ואין לך מאירת עינים גדולה מזו.

אם מבחינה רוחנית דודנו הוא דור עיקש ופתלתול, מזוהית-ראות אחרת הוא דור נפלא ומקסים. ההישגים המדעיים והטכנולוגיים הם חדשים לבקרים, והידע המדעי וההמצאות הטכניות מתרבים ושוטפים עלינו גל על גל כמים לים מכסים. עוד לא הספקנו לעכל חידוש מדעי אחד והנה כבר אבד עליו הכלח ועומדים לפנינו עשרה חידושים והמצאות אחרות. מבעד לכל התופעות האדירות האלה עומד הנושא של פרגמטיות, של המתודה המדעית אשר לפיה יש מבחן מעשי וממשי לכל תיאוריה. אחת ההשלכות החברתיות של שיטה זו היא ודעיון שרק מה שהוא לתועלת בפועל ראוי לטפל בו, רק מה שיכול לחדש דבר למעשה ראוי לתשומת לבנו.

בסביבה שכזאת, סביבה של העלאת הפרגמטיות לרום ההצלחה

3

הרב נחום לאה

האנושית, עלינו להרים על הנס את הלימוד לשמה על טוהרת הקודש בלי שום יישום מעשי. כנרות חנוכה, אשר "הנרות הללו קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהן", כך בתורתנו בכלל יש יסוד של "קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהן". סדר קדשים הוא, אמנם, הלכתא למשיחא -- וכשנדרוש בו ונגיע לעומק דאורייתא, נקבל שכרנו, והשכר הוא: ביאת משיח צדקנו. רק כשנלמד גם איזשהו חלק בתורה שאינו נוהג בזה"ז, שאינו בר-יישום למציאות החומרית, כעין סדר קדשים, אז נגיע למאידת עינים להבדיל בין חולין לקדשים. "מצות ה' ברה מאידת עינים".

ובפרט בשיבתנו-אנו, הבנויי' על יסוד "תורה ומדע", כשלימודי חול בדמה גבוהה נלמדים במוסדנו בחינת "פיפיתו של יפת באהלי שם" חשוב להדגיש ולחזור ולהדגיש, לא רק עליונותו וקדמותו של לימוד התורה על כל לימוד אחר-- שהוא דבר המובן מעצמו--אלא גם שלימוד התורה בעצם אינו בא רק לפתור בעיות מיוחדות. הוא מעבר ומעל כל חשיבה מעשית, ואפילו הטובה ביותר. יסוד הקדושה, ולא רק חלבנטיזם, הוא נר לדגלנו.

אכן, לימוד התורה לאסוקי שמעושתא אליבא דהלכתא, הידיו מושג נעלה מאוד, וללא כל ספק רוב הלימודים התורניים מוטב שיתעסקו בדברים שיעזרו לדרבן את התלמיד בדרך התורה והמסורה "ולצרף בהן את הבריות". השנים של התלמיד בשיבה הן ספורות, ובזמן מצומצם עלינו למסור לא רק ידיעות מופשטות, אלא גם דרך-חיים הבנויה על יסוד התורה.

אולם, זה תופס לגבי רוב התלמידים, אבל אלה שזכו להתקבל בכוללים שלנו, לכולל-עליון ע"ש וקסנר וגם למכון הגבוה ע"ש ברן, הלא הם מבחר הלומדים שבינינו, ואלה הם שצריכים לשמש כמופת לכל חובשי ספסלי בית מדרשנו. פרט זה חשוב מאוד מאוד לדעתנו, והוא בחינת "כולל שצריך לפרט ופרט שהוא צריך לכולל". ואי-לזאת, המסכת הראשונה שבה בחרנו להתחיל (ולחנך) את הכוללים היא מסכת זבחים--המסכת הראשונה של סדר קדשים. אין לי ספק שבשנים הבאות ירכו ללמוד מסכתות אחדות שדוב עניניהן אמנם שייכים למצוות הנוהגות בזה"ז, אבל ההתחלה ללמד על כולם באה, "שמאיר עיניהם של חכמים", כלשון מדרש תהילים (מזמור י"ט, ד"ה תורת ה').

והחנך

לא נסיים ונישאר, ח"ו, כפויי טובה לאלה שהתאזרו לטובת לימוד התורה בשיבתנו ע"י ייסוד הכולל העליון. המשנה הראשונה של מסכת זבחים אומרת: "יוסי בן חוני אומר: הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת - פסולין; שמעון אחי עזריה אומר: שחטן לשם גבוה מהן - כשרין, לשם נמוך מהן - פסולין." ורש"י שם מעיד על הכינוי הבלתי-רגיל ששמעון נקרא על שם אחיו ולא כבן של משה: "על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהן שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון כדאמר' בסוטה (דף כ"א) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' לא כשמעון אחי עזריה לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו."

שתי נשים אשר חוננו בבינה יתירה והתנדבו לתרום כיד ה' הטובה עליהן, ולהיות "אחיעזר" לנו, הרי הן הגברת הנבונה בילה וקסנר, תח"י, רכאמה בתוך המלומדת לאה מאריאשע וקסנר, תח"י, אשר שתיהן בנו בית מדרשנו זה לזכרון בעלה ואביה צבי הירש בן אריה ליב, אשר בשמו נקרא מאסף תורני זה, וגם הוריה חקניה צבי ולאה מאריאשע למשפחת קבקוב. ה' יאריך ימיהן של הנשים הנעלות האלה. כמו כן, יזכר לטוב מר ישראל העניך ברן נ"ע אשר תרם תרומה נכבדת לייסוד המכון הגבוה לתלמוד על שמו.

תיתי להם לשניים מבחירי תלמידינו, ה"ה הרב גדלי' ברנר והרב דניאל צבי פלדמן, יצ"ו, שערכו בטוטרד את הגיליון הראשון הזה של "קול צבי", ונשמע קולם בבואם אל הקודש. ובצאתם מן הקודש יזכו להדביץ תורה ברכים ויפוצו מעיינותיהם הוצה.

ויזכו תלמידי הכולל הזה וגם מכון ברן הראשי הכוללים שליט"א למאדנת עינים בתורה עד מאה ועשרים שנה, ובית מדרשנו יעלה ויפרח ויהיה לשם ולתפארת ולתהילה מבין כל המוסדות (כן ירבו!) המסורים ללימוד תורתנו הק' על הרמה הגבוהה ביותר.